

Oponentní posudek bakalářské práce Roberta Jůzy Rozkol v sociálnědemokratickém hnutí v Rakousko-Uhersku v 80. letech 19. st.

Předmětem práce je povaha rozkolu v sociálně demokratickém hnutí v Předlitavsku v 80. letech 19. st., přesněji povaha tohoto rozkolu, odrážející se v dobových dokumentech.

Práce nemá explicitní výzkumnou otázku, tu lze však konstruovat ze základního argumentu/hypotézy¹ a smyslu práce²: na základě programových materiálů ozřejmit rozdíly mezi oběma tábory (ve třech vybraných oblastech: veřejná/tajná činnost; role občanských a politických svobod a sociálního zákonodárství; prostředky použitelné k prosazení socialistických myšlenek) a ověřit, jestli zásady, které rozkol v závěru 80. let uzavřely, odpovídaly pozicím proudu radikálního nebo umírněného.

Struktura práce je logická a legitimní, jakkoli pro samé jádro výkladu – srovnání pozic radikálů a umírněných – by podle mého názoru byla vhodnější spíše struktura tématická, než chronologická. Sled výkladu je nicméně logický a koherentní, jednotlivé části na sebe navazují, v závěru dává autor odpověď na svou (nevyslovenou) výzkumnou otázku.

Heuristická základna se mi jeví pro bakalářskou práci dostačující v tom smyslu, že obsahuje zdroje tématu relevantní a standardní. Jejím jádrem jsou programové edice (Prokšova edice programových dokumentů ČSDSD z 90. let, Berchtoldova edice programových dokumentů rakouských stran z 60. let a v podstatě rovněž programová edice Markova z 20. let). Doplnění tvoří sekundární literatura, česká i německá.

Pravdou ale je, že pro tento typ práce by bylo žádoucí pracovat především s dobovým tiskem – vlastně jediným zdrojem, z něhož je možno postihnout souvislý vývoj programových idejí od jednoho zlomového okamžiku k druhému, od jednoho programu k druhému –, zejména tiskem německojazyčným (*Wahrheit, Zukunft, Radikale, Freiheit*), ale také českým (*Budoucnost, Dělnické listy*). Autor měl k dispozici jen jeden ročník libereckého *Radikale*, sice ročník důležitý, ale jen jediný. Byl tak vystaven dvojímu omezení. Za prvé, byl odkázán na předvýběr, učiněný editory programových edic a v tomto smyslu na jejich konceptualizaci sporu. Za druhé, byl nucen pohybovat se po izolovaných ostrůvcích údajů, jež spíše ilustrují, než dokazují.

Výsledkem je, že část, která by podle úvodu měla být jádrem výkladu – povaha rozdílů mezi radikály a umírněnými, z níž by pak bylo možno vyvodit, kterému proudu odpovídaly zásady sjednocení – je pramenně vystavěna pouze na dvou letáčích/článcích, obsažených v Berchtoldově edici a na jednom článku z *Der Radikale*.

A současně, pokud už autor zvolil právě toto téma a byl si vědom problémů se získáváním materiálu, neměl pominout nic, co mu bylo dostupné a bylo toho možno využít. V prvé řadě po stránce pramenné. Uniklo mu, že Šolle editoval pod názvem *Průkopníci socialismu u nás* (1952, resp. 1954) český výbor z díla „Seffa“ Schillera? Nebo záměrně zvolil německý výbor? A v obou případech, proč výbory, když jsou v NK k dispozici i Schillerovy *Gesammelte Werke*, z nichž byly výbory pořízeny? Proč

¹ „...se sociálně demokratické hnutí v Rakousku usmířilo na požadavcích, které odpovídaly zásadám umírněných...“ (s. 8)

² „V analýze programových dokumentů z hlediska sporných bodů se nachází těžiště práce a její smysl.“ (s. 9)

je pomínut soudobý vzpomínkový text dalšího z představitelů radikálního proudu Augusta Krčala *K dějinám dělnického hnutí v Rakousku 1867-1894* nebo Habrmanovy vzpomínky *Z mého života*, které dobře postihují atmosféru 70. a 80. let? Když už autor pracuje s Kautského korespondencí s Engelsem, proč nepřibral k danému tématu daleko příhodnější Kautského korespondenci s členy sociální demokracie na českém území z let 1879-1939, které v německé verzi editoval Šolle (1993) a vydal i český výbor z této edice (1995)? Podobně v případě sekundární literatury. V 50.-80. letech vyšla právě k vývoji sociální demokracie do Hainfeldu celá řada českých prací. Jsou to práce nepochybně poznamenané dobou svého vzniku, ale materiálově cenné. Namátkou Šolleho *Příspěvek k dějinám dělnického hnutí v Čechách v letech 1878-1882* nebo *Internacionála a Rakousko : I. Internacionála a počátky socialistického hnutí v zemích bývalé habsburské monarchie*, Měchýřovy *Počátky dělnického hnutí na hornickém severu*, Dubského *Pronikání marxismu do českých zemí* nebo Dubského a Jíšovy *Počátky odborového hnutí v českých zemích* atd. Rovněž z rakouského prostředí bylo možno využít třeba Leserovu *monumentální Die Odyssee des Marxismus*.

Jinak řečeno, autor podle mého názoru zvolil téma zajímavé, ale obtížné, resp. kladoucí na něj poměrně vysoké nároky, měl-li v jeho rozboru uspět. A těmto nárokům nedokázal zcela dostát. Nejde přitom o to – tedy podstatou úspěchu není to – aby práce znamenala původní odborný přínos. To se od bakalářské práce neočekává. Očekává se ale, že autor dokáže zvolit vhodné téma a položit si vhodnou otázku. Buď v tom smyslu, že zvolí takovou, k jejímuž zodpovězení má k dispozici zdroje, nebo takovou, k níž je pak připraven si zdroje opatřit. A nebo, v nejhorším – pokud třeba průběhem přípravy zjistí, že se mu do cesty staví nepřekonatelné překážky – dokáže svou práci přizpůsobit (najít jiný typ zdrojů, pozměnit výzkumné otázky a hypotézy, pozměnit výzkumný design, zaměřit se na jiná kritéria testování apod.).

Práce naplňuje předepsaný rozsah. Autor odkazuje řádně na zdroje, ačkoli způsob odkazování se mi v drobnostech nezdá zcela v pořádku (např. v modelu poznámek pod čarou není na místě rozepisovat jeden článek, byť ve více po sobě jdoucích číslech – článek z *Der Radikale* – do tří částí). Seznam literatury odpovídá základním standardům.

Práci navrhuji hodnotit známkou 2.

Martin Polášek, 12.6.2012